

ROMÂNI PENTRU AROMÂNI, LA 1942

Istoriografia noastră a ocolit abordarea politicii autorităților și a poziției cetățenilor României față de românii din sudul Dunării în perioada 1940-1944. Înainte de 1989, dar și după aceea, blamul politic intern și internațional pus asupra regimului antonescian a descurajat aprofundarea cercetărilor în domeniu. Treptat, istoria concretă, realitățile decantate de povara lor doctrinară (ideologică) intră în atenția cercetătorilor și sunt relatate publicului.

La 6 februarie 1942, ministrul economiei naționale, I. Marinescu și ministrul finanțelor, gen. de brigadă N. Stoenescu, îi înaintau Conducătorului Statului, mareșalul Ion Antonescu, un raport asupra situației românilor (aromânilor) din Grecia (Monitorul Oficial nr. 34/10 februarie 1942, p. 2-3). Se preciza că în nordul Greciei, pe o suprafață de circa 32000 km², cuprinsă între Vardar, granița greco-bulgară, greco-albaneză (din acel timp) și o linie care ar uni portul Arta, de la Marea Adriatică cu portul Volos (de la Marea Egee), se găsesc peste 350 comune cu mai multe sute de mii de aromâni.

România întreținea în această regiune mai multe școli secundare (la Salonic, un liceu comercial, o școală profesională de fete, la Grebena un liceu și la Ianina un gimnaziu), cu aproape 500 elevi, și mai multe școli primare.

Regiunea muntoasă era nereproductivă, iar populația trăia în lipsuri și sărăcie, chiar și în vremuri normale. Războiul greco-italian (octombrie 1940 – mai 1941) a agravat situația aromânilor din această regiune. Operațiunile militare au dus la distrugerea așezărilor și au afectat populația prin rechiziții, confiscarea averilor, jafuri și incendii. Autoritățile grecești au procedat la arestări și deportări în masă. Persecuțiile erau justificate, probabil, prin neîncrederea

autorităților în fidelitatea aromânilor, bănuți că simpatizează cu italienii.

Distrugerile provocate de război nu au fost reparate, întrucât autoritățile grecești au exclus sistematic elementul românesc de la orice asistență, cu scopul de a-l deznaționaliza. Populația românească era exclusă de la aprovizionare de către autoritățile grecești și era cuprinsă de foamete adâncă și mizerie, ca urmare a lipsei de alimente și a scumpirii traiului. Din pricina lipsei de alimente, școlile românești din Grecia, îndeosebi școlile secundare cu cele patru internate, nu erau în stare să funcționeze. Pentru ajutorarea populației românești din Grecia cu alimente și pentru aprovizionarea școlilor românești de acolo, cei doi miniștri au alcătuit un decret lege pe care l-au înaintat spre aprobare Conducătorului Statului.

Decretul Lege 424/ 9 februarie 1942 a fost promulgat de Ion Antonescu în aceeași zi ca Legea nr. 111 (Ibidem, p. 2). Această lege autoriza exportul în Grecia a 2900 tone porumb „pentru aprovizionarea populației românești”. Institutul Național al Cooperăției era autorizat să achiziționeze și să exporte cantitatea menționată de porumb. Societatea de Cultură Macedo-Română urma să distribuie porumbul, iar contravaloarea lui se rambursa Institutului Național al Cooperăției, pe măsura încasării, pînă la 30 septembrie 1942.

Legea mai prevedea achiziționarea de către Institutul Național al Cooperăției a unor articole de consumație pentru „aprovizionarea internatelor școlilor secundare și elevilor de la școlile primare române” și a personalului român „activ și pensionar de toate categoriile de la Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor din Grecia”. Erau enumerate următoarele produse și cantități: 100 t porumb, 20 t făină de grâu, 10 t paste făi-

noase, 7 t fasole, 3 t linte, 3 t mazăre, 6 t carne afumată, 3 t grăsimi, 135 t ulei comestibil, 7 t zahăr, 3 t marmeladă, 4 t sare, 1 t petrol lampant, 1 t săpun, ½ t sodă de bucatărie. Aceste produse trebuiau distribuite prin delegatul Ministerului Culturii și Cultelor din România, trimis în acest scop la fața locului, și potrivit tabelelor întocmite de Direcția învățământului românesc de peste hotare. Contravaloarea acestor produse și cantități va fi vărsată Institutului Național al Cooperației de către ministerul Culturii din România din creditele destinate subvenționării internatelor școlilor românești din Grecia.

Întreaga operațiune se făcea pe contul și pe riscul statului român, prin Institutul Național al Cooperației. Banca Națională a României credita Institutul Național al Cooperației cu suma de 50 milioane lei, iar acesta restituia treptat creditul, în termen de 6 luni. Creditul era garantat de Ministerul finanțelor. Dacă Institutul nu-l achita, soldul trebuia înscris în bugetul de cheltuieli al anului 1943 și restituit în primele 2 luni ale anului.

Războiul și penele afectaseră și situația

altor comunități românești din Peninsula Balcanică.

Pentru susținerea populației românești din Pind – Macedonia a intervenit Societatea de binefacere „Baiașă”. În raportul întocmit la 5 februarie 1942 pentru motivarea DL 423, gen. Stoenescu scria că societatea „Baiașă” a adunat 20 tone grâu și solicita Conducătorului Statului să permită exportul acestei cantități, întrucât prin Decretul Regal 1394/20 aprilie 1940 se instituiseră prohibiția. Mareșalul Ion Antonescu a promulgat Decretul Lege 423 ca Legea nr. 110, la 9 februarie 1942.

Legea prevedea exceptarea de la prohibiție și lăsarea liberă la export a cantității de 20 t grâu. „Exportul se va efectua prin Societatea de binefaceri «Baiașă» pentru ajutorarea populației românești din Pind-Macedonia, fără cedare de devize și cu scutire de taxe vamale” (Ibidem).

Iată câteva documente care probează că, aflată în război cu URSS, România și cetățenii ei nu ezitau să-și ajute conaționali din Peninsula Balcanică.

